

VZGOJA, VGOJNE NAPAKE, VZGOJNI PRIJEMI

Biti oče, mati ali vzgojitelj je odgovorno delo. Tako starši kot vzgojitelji želimo imeti popolne in uspešne otroke. Želimo, da bi bili naši otroci srečni, prilagojeni družbi, da bi imeli pozitivno samopodobo, kratka, želimo si vzgojiti zadovoljno, odgovorno, samostojno in kritično osebo. Pomoč iščemo v knjigah, revijah, medijih, vendar ti nasveti niso »recept«. Vsak otrok je osebnost zase, čisto svoj in edinstven, zato so nam ti nasveti lahko samo v pomoč. Vzgoja je zaradi svoje specifičnosti nepredvidljiva, naporna, hkrati pa tudi prijetna in polna izzivov. Prava umetnost je najti pravo mero in občutek, kako v določeni situaciji reagirati. Prepričanje staršev, da je dovolj, da se otrok rodi in da ga ljubijo z vsem srcem je zmotno. Vsak otrok se rodi v ta svet sicer s prirojenimi lastnostmi, in vendar kot nepopisan list. Okolje, se pravi mi odrasli ga oblikujemo, ga vzgajamo. In kako povprečen otrok sprejema vzgojo? Sprejema jo kot nekaj naravnega, samoumevnega. Občasno se ji tudi upre, posebno, če starši in vzgojitelji delamo vzgojne napake, če z otrokom ne ravnamo ustrezno, ne upoštevamo njegove razvojne stopnje in njegovih osebnih posebnosti. Vzgojne napake dela vsak vzgojitelj, tudi najboljši med njimi. V kolikor gre samo za posamezne vzgojne napake, jih otrok prenese brez velike škode za svoj razvoj. Če pa se te vzgojne napake ponavljajo vsakodnevno, to niso več samo vzgojne napake, temveč nepravilna vzgoja. Nepravilna vzgoja pa v otroku izziva stalen odpor. Pomanjkanje prave mere v vzgoji je glavni povzročitelj vzgojnih napak.

Sprašujemo se kateri vzgojni prijemi so v določeni situaciji najprimernejši.

Poslužujemo se pohval, nagrad, kazni:

a) POHVALA

Pohvala pomeni otroku priznanje in zadoščenje. Veča samozavest in hkrati odgovornost.

Pohvaliti moramo vedno samo opravljeno delo ne otroka kot osebnost.

Primer:

- Napačno: »Ti si pa res priden fant.«
- Pravilno: »To si pa res dobro naredil.«

Pri vzgojnem delu ne smemo biti preveč radodarni s pohvalami in hvaliti vsako malenkostno dejanje. Seveda je to odvisno od posameznika, ki prejme pohvalo. Včasih kakšen otrok tudi za majhno dejanje zasluži pohvalo, saj večjega še ne zmore.

b) NAGRADA

Večina odraslih z zadovoljstvom sprejema nagrade za svoje delovne uspehe. Pravzaprav je velik del naših prizadevanj usmerjen k pridobivanju ugleda, spoštovanja in morda celo nagrad

iz rok prijateljev in sodelavcev. Nagrada velja za nekaj častnega in pozitivnega, za nekaj s čimer se lahko ponašamo in za kar se je vredno potegovati.

Prav presenetljivo je, da nekateri starši, ki sami brez zadržkov sprejemajo nagrade, verjamejo, da nagrajevanje slabo vpliva na njihove otroke. Prepričani so, da otrok s tem, da se lepo vede, samo opraviči pričakovanja in si ne zasluži posebne pozornosti. Pomembno je nagraditi dejanje in ne otroka. Otrok, ki se grdo vede, ni slab otrok, samo njegovo vedenje je slabo. Samo zaradi lepega vedenja pa tudi ni nič boljši. Otrok je osebnost, vredna pozornosti in upoštevanja. Njegovo trenutno vedenje je samo odraz trenutne nezmožnosti obvladovanja čustev. Povsem logično je, da nagradimo dečka, ki je s trdim treningom postal dober športnik, nikakor pa ni razumno sklepati, da je boljši človek kot vrstnik, ki ni tako dober športnik.

Nagrada je najvišja, a tudi najbolj sporna oblika spodbude. Je oblika materialnega priznanja. Nekateri starši nagradijo otroka za vsako malenkost in ga s tem razvajajo, dušijo čut dolžnosti.

Nagrada je lahko učinkovita, če ima otrok zadovoljene vse potrebe: po pripadnosti, ljubezni, svobodi, moči zabavi. Biti mora spontana. Pomembno je, da nagrado podelimo samo za izjemen trud, sicer izgubi svojo učinkovitost.

Nagrajevanje pa je lahko tudi neučinkovito, če nagrajenec ugotovi, da ga z nagrado želimo podkupiti. Prav tako je neučinkovita, če otroka nagradimo za vsako malenkost.

c) KAZEN - DISCIPLINA

Kazen in discipliniranje ni isto. Discipliniranje je učinkovito, kaznovanje pa ne. Discipliniranje se vedno začne s poskusom, da otroka naučimo upoštevati pravila za katera smo se dogovorili. Kaznovanje se začne in konča s poskusi prisiliti otroka, da upošteva pravila (celo nerazumna pravila) in vključuje povzročitev bolečine, če teh pravil ne upošteva. Razumno pravilo je tisto, ki ga otrok, s katerim smo v dobrih odnosih, upošteva brez večjega nasprotovanja. Nerazumno pravilo pa je tisto, zaradi katerega celo ubogljiv otrok močno protestira.

Discipliniranje ne vključuje običajnih kaznovalnih metod, kot so pretepanje, dolgotrajno zmerjanje ali kritiziranje ali napadanje s sarkazmom.

Kaznovanje predstavlja povzročitev fizične ali mentalne bolečine, v upanju, da si jo bo otrok zapomnil in bo v prihodnje pravila upošteval. Kaznovani otrok čuti močno izgubo moči in kontrole. Najbolj krivične in boleče kazni delujejo tako, da otroka navdajajo s sovraštvom in maščevalnostjo do odraslih, ki so ga kaznovali, pri čemer je lahko otrokovo kljubovanje odkrito, pasivno ali podzavestno. Tako se bo namesto z odraslimi stebel z mlajšim bratom ali z otroki v vrtcu.

Priporočljivo je, da ne kaznujemo otrok, saj je kazen neučinkovita - razdvoji medsebojni odnos. Otrok je užaljen, prizadet, osramočen, jezen in strah ga je.

Odrasli si mnogokrat postavljamo vprašanje: » Kaj je bolje, da sem strog ali popustljiv?«
Uspešni starši so dosledni starši, takšni, ki znajo jasno postaviti meje. Skupaj z otrokom postavimo pravila. Pravila, ki jih postavimo moramo otroku utemeljiti. Dosledno vztrajajte pri upoštevanju pravil, ki so postavljena glede sposobnosti in starosti otroka. Za otroka je zelo slabo, kadar mu nekaj dovolimo, ko smo dobre volje, ko pa smo slabše volje, mu isto stvar prepovemo. Otrok ne ve kaj je prav in kaj ne.

Ne pozabimo, da smo odrasli otrokom vodniki. Z nami si nabira izkušnje. S svojim vedenjem predstavljamo otroku vzornika, ki ga otrok posnema.

MAJDA PUHAR
dipl.vzg. predšol.otrok